

Przykład, w jaki sposób należy dokumentować dostosowania wymagań edukacyjnych

1. Przykłady gotowych opracowań przez nauczyciela.
2. Arkusz dostosowania wymagań dla konkretnego ucznia – uzupełniają go poszczególni nauczyciele, którzy prowadzą z uczniem zajęcia – załącznik 1

Ad.1.

Materiały udostępnione za zgodą autora

Przykład 1- uczeń z trudnościami w nauce

Program pracy na zajęciach pozalekcyjnych dla uczniów mających trudności w nauce: „Język niemiecki dla każdego”

I. Wprowadzenie.

Nauczanie języka niemieckiego w naszym gimnazjum rozpoczynamy w klasie pierwszej od poziomu III.0., wydawać by się mogło, że wszyscy uczniowie, startując z tego samego poziomu osiągną zbliżone, zadowalające efekty. Jednak już od pierwszej lekcji daje się zauważyć znaczne dysproporcje w obrębie jednej grupy. Wynika to przede wszystkim z możliwości intelektualnych ucznia, predyspozycji do nauki języków obcych, ogólnego zaangażowania w naukę, poczucia motywacji, świadomości lub jej braku korzyści płynących z nauki języka obcego oraz innych czynników. Po wnikliwej obserwacji grupy należy wyodrębnić uczniów z problemami w nauce języka i już od początku pracy z nimi podjąć kroki mające na celu przede wszystkim niedopuszczenie do pogłębiania się zaległości w przerobionym materiale i dysproporcji w grupie, a także uzupełnienie tychże braków.

Program ten jest uzupełnieniem programu realizowanego w Gimnazjum Nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi (Program nauczania języka niemieckiego w gimnazjum. Kurs podstawowy dla początkujących) i polega na:

- a) maksymalnej indywidualizacji pracy z uczniem,
- b) stosowaniu elementów doskonalących poszczególne kompetencje językowe, opartych na stworzeniu możliwości wielokrotnego powtarzania i naśladowania,
- c) wprowadzeniu metody samokontroli i samodzielnego korygowania błędów,
- d) rozwijaniu zainteresowania językiem niemieckim poprzez atrakcyjne formy treningu,

Adresatami tego programu są uczniowie, którzy już w grupie początkującej mają poważne problemy z przyswojeniem materiału lekcyjnego.

Aby skutecznie realizować program należy określić przyczyny problemów w nauce danego ucznia. Bazując na własnych obserwacjach, wsparciu specjalistów (pedagog szkolny, psycholog, opinie z PP-P), rozmowie z uczniem i jego rodzicami/opiekunami prawnymi) można wyodrębnić pewne grupy czynników:

a) sam uczeń:

- stan zdrowia,
- zdolności i umiejętności,
- dotychczasowa wiedza i doświadczenia,
- emocjonalność i uczucia,

- cechy charakteru i aktywność,
- poziom samodzielności, samoświadomość i determinacja w dążenia do celu,
- zainteresowania i hobby,
- aktualny okres rozwoju ucznia, w tym wypadku okres dojrzewania, czas poszukiwania własnej tożsamości, akceptacji i dróg rozwoju,
- wszelkie zakłócenia w rozwoju psychofizycznym ucznia.

b) środowisko społeczne, a zwłaszcza rodzina:

Wiele czynników warunkuje niepowodzenia szkolne gimnazjalisty, który jest na etapie buntu, w tym także przeciwko rodzinie:

- sytuacja materialna rodziny,
- zakres obowiązków ucznia w domu,
- warunki do nauki domowej i odrabiania zadań domowych,
- liczebność, struktura i skład rodziny,
- poziom świadomości wychowawczej rodziców lub opiekunów ucznia,
- ewentualne patologie w rodzinie,
- stopień zaangażowania rodziców w wychowanie i wspieranie rozwoju dziecka,
- współpraca domu ze szkołą,
- poziom kulturalny i moralny rodziny,
- wpływ otoczenia i grup rówieśniczych,
- czas i wysiłek, który uczeń musi codziennie pokonać w trakcie dojazdu do szkoły i powrotu do domu.

c) szkoła, a dokładniej:

- akceptacja lub jej brak wśród rówieśników,
- samopoczucie ucznia w środowisku szkolnym,
- jakość współpracy z nauczycielem,
- fakt, czy uczeń miał wpływ na wybór szkoły, do której obecnie uczęszcza.

W wyniku zaburzenia nawet tylko kilku czynników, które mają pozytywny wpływ na optymalne funkcjonowanie ucznia w szkole może dojść do:

- zaburzeń w procesie przyswajania wiedzy,
- przysparzania problemów wychowawczych, które stanowią poważną przeszkodę w efektywnej nauce,
- obniżenia motywacji do nauki, pogłębiania się uczucia niechęci, wrogości czy strachu,
- zaniżenia poczucia własnej wartości,
- pogłębiania się problemów edukacyjnych oraz utrwalania pozycji ucznia słabego na tle klasy.

II. Zadania nauczyciela

Aby skutecznie pracować z uczniem z trudnościami edukacyjnymi nauczyciel musi opracować rzetelną bazę danych na temat ucznia: wykonać analizę SWOT, określić przyczyny niepowodzeń szkolnych, zastosować optymalne metody pracy z uczniem, wprowadzić system motywowania ucznia, określić sposób i częstotliwość kontaktu z rodzicami/opiekunami prawnymi. Nawet przy ewentualnym początkowym braku widocznych postępów, nie można

rezygnować z pracy z uczniem słabym, należy natomiast wzmocnić system motywacyjny i stosować elastyczność w działaniach.

III. Czas realizacji

Realizacja programu obejmuje trzy lata nauki w gimnazjum w wymiarze jednej godziny tygodniowo.

IV. Liczebność grupy

Aby nauczyciel skutecznie mógł koncentrować się na indywidualizacji pracy z każdym uczniem, zalecana jest jak najmniejsza liczebność grupy.

V. Cele programu

1. Indywidualizacja procesu nauczania stymulująca rozwój ucznia.
2. Rozwijanie zainteresowań i motywacji do pracy, a tym samym obniżenie absencji.
3. Kształtowanie osobowości i pobudzanie wiary w siebie.
4. Wyrównanie deficytów i zaległości w nauce.
5. Utrwalenie zdobytych wiadomości i umiejętności.
6. Wspomaganie ucznia w pokonywaniu trudności w nauce.
7. Rozwijanie zdolności koncentracji uwagi, logicznego myślenia, analizowania i wyciągania wniosków
8. Wdrażanie do systematycznej i samodzielnej pracy.

Lp.	Zadanie	Forma realizacji
1.	Dostosowanie procesu nauczania do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia z trudnościami w nauce.	⇒ dobór metod, tempa pracy i materiałów dydaktycznych, ⇒ dobór metod monitorowania i kontroli postępów w nauce, ⇒ wskazywanie właściwych sposobów pracy na lekcji (robienia notatek, pracy z tekstem, organizowania pracy własnej w oparciu o pracę indywidualną, w parach lub grupach, technik zapamiętywania, itd.), ⇒ urozmaicanie form pracy na lekcji, ⇒ upewnianie się, czy uczeń rozumie polecenie i treść zadania/tekstu, ⇒ stosowanie pytań naprowadzających, ⇒ bazowanie na zainteresowaniach ucznia, poszukiwanie zainteresowań, ⇒ różnicowanie prac i zadań.
2.	Kształtowanie osobowości, podniesienie samooceny i wiary we własne możliwości ucznia.	⇒ wzmocniać pozytywne zachowania w procesie uczenia się, ⇒ wdrażanie do systematycznej pracy i większej mobilizacji w przypadku niepowodzeń, ⇒ wskazywanie, jak radzić sobie z niepowodzeniem, ⇒ szukanie pozytywnych cech i mocnych stron ucznia, wzmocnianie ich, ⇒ unikanie porównywania, deprecjonowania i deprimowania ucznia w inny sposób, ⇒ dbanie o dobre samopoczucie ucznia na lekcji, ⇒ umożliwianie samodzielnego wykonywania zadań, ⇒ wyznaczanie miejsca obok ucznia dobrego.

3.	Motywacja do aktywnej pracy.	⇒ wyznaczanie uczniowi celów możliwych do zrealizowania i osiągnięcia sukcesów, ⇒ wprowadzenie motywującego systemu oceniania i nagród z pominięciem elementu kary, ⇒ docenianie wysiłku i każdego rodzaju pozytywnej aktywności, ⇒ uwzględnianie w pracy zainteresowań ucznia, ⇒ wskazywanie celowości i korzyści płynących z nauki języka obcego, ⇒ zachęcanie do samodzielnej pracy w domu poprzez zadawanie interesujących prac domowych wymagających pracy twórczej, poprzedzonej wyszukiwaniem i selekcjonowaniem materiałów, powiązanej z zainteresowaniami ucznia, ⇒ wskazanie możliwości uzupełniania wiedzy poza zajęciami lekcyjnymi (konsultacje indywidualne, pomoc w organizacji pomocy koleżeńskiej, udostępnianie dodatkowych zadań, materiałów i wskazywanie stron internetowych o charakterze edukacyjnym), ⇒ systematyczny kontakt z rodzicami/opiekunami prawnymi.

VI. Metody pracy na zajęciach:

- metoda podpowiedzi, polegająca na:
  - a) konkretyzacji zadania i jednoczesnym zademonstrowaniu rozwiązania analogicznego zadania (uczeń dochodzi do wniosków na podstawie przedstawionego wzorca);
  - b) na bezpośrednim wskazaniu sposobu rozwiązania lub rozwiązanie dzięki naprowadzającym pytaniom,
- różnicowanie trudności zadań na lekcji oraz w pracy domowej (uczniowie otrzymują zadania o niewielkim i średnim stopniu trudności, natomiast zadania trudne są zadaniami dodatkowymi)
- wzbogacanie lekcji o środki dydaktyczne, które wspomagają przyswajanie wiedzy i odwołują się do już posiadanych wiadomości, własnego doświadczenia, wiedzy z zakresu innych przedmiotów lub zainteresowań ucznia.
- stosowanie metod aktywizujących
  - odgrywanie ról, scenek,
  - ćwiczenia indywidualne i w parach,
  - gry leksykalne,
  - mapa mentalna,
  - metody oglądowe,
  - metoda „Listy pytań”,
- stosowanie pomocy dydaktycznych i wizualizacji obrazujących temat/ zagadnienie, graficzne przedstawianie pojęć i zagadnień, schematy, plakaty, piktogramy itp. czy wyjaśnienie przez gest, mimikę, ruch ciała (praca z kartami pracy, tablicą interaktywną, prasą młodzieżową, itp.).
- pomoc nauczyciela w rozwiązywaniu ćwiczeń indywidualnych w czasie lekcji – możliwość pracy z uczniem za każdym razem, gdy tego wymaga.

VII. Formy ćwiczeń poszczególnych kompetencji językowych:

Mówienie:

- ćwiczenia ustrukturyzowane,
- wykorzystanie obrazków, historyjek obrazkowych, zdjęć jako bodźca do wypowiedzi ustnych;
- wyszukiwanie różnic w obrazkach i nazywanie ich w prostych 1-4 wyrazowych zdaniach.
- budowanie prostych pytań i udzielaniu na nie poprawnych odpowiedzi (fonetycznie, leksykalnie, gramatycznie); uświadomić uczniom, że nie należy tworzyć wypowiedzi poprzez dokładny przekład z języka polskiego. Wskazane jest tworzenie wypowiedzi krótszych, co zmniejsza ryzyko popełnienia błędu.
- nazywanie przedmiotów i zjawisk w swoim otoczeniu;
- wyrażanie uczuć, emocji i opinii przy użyciu prostych środków językowych;

Słuchanie:

- rozumienie sensu wypowiedzi, a nie poszczególnych słów w zdaniu;
- odnajdywanie w wypowiedziach potrzebnych informacji;
- ćwiczenia w rozumieniu języka w warunkach szkolnych oraz przez rodzimych użytkowników języka,
- ćwiczenie właściwego reagowania na postawione pytania i polecenia;

Czytanie:

- rozwijaniu sprawności rozumienia ogólnego sensu tekstu;
- wykorzystanie znajomości internacjonalizmów, a głównie anglicyzmów;
- stosowaniu domysłu językowego;
- odnajdywanie w tekstach potrzebnych informacji;

Pisanie:

- uczenie pracy ze słownikiem;
- bazowanie na określonych schematach;
- utrwalaniu poznanego słownictwa, przy stopniowym i powolnym wprowadzaniu nowego,
- prowadzenie słowniczka językowego, w którym uczeń będzie notował nowo poznane słowa;

VIII. Zakres materiału

1. Leksyka:

- człowiek, wygląd zewnętrzny, cech charakteru, części ciała, dolegliwości, choroby, wizyty u lekarza,
- zawody, członkowie rodziny,
- zainteresowania, plany na przyszłość,
- uczucia (prawdziwy przyjaciel, miłość, nienawiść),
- życie szkolne, zajęcia pozalekcyjne, wycieczki klasowe, (relacja, opis),
- dom i najbliższe otoczenie (meblowanie pokoju, opis pokoju),
- nawyki żywieniowe (w restauracji, w kawiarni, zdrowa żywność, ulubione potrawy współczesnej młodzieży, problemy związane z nieprawidłowym odżywianiem),
- zakupy,
- podróżowanie (wakacje w górach, nad morzem, w mieście, za granicą, zabytki, zwiedzanie stolic europejskich, w schronisku młodzieżowym, przygotowania do podróży zagranicznej na dworcu, w pociągu, w informacji),

- orientacja w mieście, pytanie o drogę, udzielanie informacji,
- zdrowie, sport (sporty ekstremalne),
- urodziny (zaproszenie, prezenty, przyjęcie urodzinowe),
- czas wolny (formy spędzania czasu na wsi, w mieście),
- kultura i massmedia (zdobywanie i przekazywanie informacji),
- powiedzenia i przysłowia w języku niemieckim, zwroty idiomatyczne,
- system szkolnictwa w Niemczech oraz zwyczaje i obyczaje w krajach niemieckojęzycznych.

2. Struktury gramatyczne:

- czasownik (regularny, nieregularny, modalny, rozdzielnie i nierozdzielnie złożony, zwrotny),
- czas teraźniejszy, przeszły Perfekt i Imperfekt ,przyszły Futur,
- zaimek osobowy, dzierżawczy,
- przyimki z celownikiem, biernikiem oraz celownikiem lub biernikiem,
- rodzajnik określony i nieokreślony,
- stopniowanie przysłówka i przymiotnika, porównania,
- szyk wyrazów w zdaniu pytającym, oznajmującym,
- deklinacja rzeczownika,
- liczebniki główne, porządkowe,
- zdania podrzędnie złożone ze spójnikiem ob, weil, dass, wenn,
- rekcja czasownika, rekcja przymiotnika,
- rzeczowniki odczasownikowe,
- bezokolicznik z zu i bez zu,
- odmiana przymiotnika po rodzajniku określonym, nieokreślonym, zaimku dzierżawczym i przeczeniu kein.

3. Ćwiczenie reagowania językowego w sytuacjach typowych:

- określanie czasu (pytanie o godzinę, datę, udzielanie odpowiedzi na takie pytania),
- prośba o informację i udzielanie informacji oraz reagowanie (sklep, poczta, apteka, pytanie o drogę, powitanie, pożegnanie, pozdrowienie, podziękowanie, gratulacje, życzenia, prośba o przeliterowanie,
- wyrażanie zgody lub sprzeciwu,
- rozmowa telefoniczna,
- negocjowanie, szukanie kompromisu.

Ewaluacja programu:

- stałe monitorowanie postępów w nauce,
- sporządzenie i analiza ankiety ewaluacyjnej dla nauczycieli języków obcych.

Opracowała:
Agnieszka Baczevska
 Nauczyciel języka niemieckiego
 Gimnazjum Nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi
 w Olsztynie

Przykład 2- uczeń z orzeczeniem

**Materiały dotyczące form i metod pracy z uczniem z uszkodzonym słuchem
 „Praca z uczniem z uszkodzonym słuchem”.**

- I. Czas realizacji:** trzyletni cykl edukacyjny w gimnazjum.
- II. Liczebność grupy:** wskazana jest praca indywidualna, ewentualnie w grupie 2 osobowej.
- III. Cele:**
1. Indywidualizacja procesu nauczania stymulująca rozwój ucznia.
  2. Rozwijanie motywacji do pracy, a tym samym obniżenie absencji.
  3. Kształtowanie osobowości i pobudzanie wiary w siebie.
  4. Niwelowanie problemów związanych z deficytem słuchu.
  5. Pokonywanie barier i lęków związanych z praktycznym wykorzystywaniem języka.
  6. Utrwalenie zdobytych wiadomości i umiejętności.
  7. Wspomaganie ucznia w pokonywaniu trudności w nauce.
  8. Rozwijanie zdolności koncentracji uwagi, logicznego myślenia, analizowania i wyciągania wniosków.
  9. Wdrażanie do systematycznej i samodzielnej pracy.

Powyższe opracowanie jest uzupełnieniem programu realizowanego w Gimnazjum Nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi (Program nauczania języka niemieckiego w gimnazjum. Kurs podstawowy dla początkujących), jednak opracowane przeze mnie wskazówki wpływają na poprawę jakości pracy poprzez:

- e) maksymalną indywidualizację pracy z uczniem z deficytem słuchu,
- f) stworzenie możliwości treningu językowego w pracy indywidualnej lub grupie dwuosobowej w celu pokonywania dyskomfortu wynikających z deficytu ucznia (eliminacja uczucia wstydu),
- g) stosowanie elementów doskonalących poszczególne kompetencje językowe, opartych na stworzeniu możliwości wielokrotnego powtarzania i naśladowania, obrazowaniu trenowanego materiału za pomocą różnorodnych środków dydaktycznych (obraz z rzutnika, karty pracy, tablice, itp.)
- h) wprowadzenie metody samokontroli i samodzielnego korygowania błędów.

IV. Informacje ogólne:

Edukacja dzieci z wadami słuchu jest długotrwałym, skomplikowanym wymagający planowego działania i pełnego zaangażowania procesem. Coraz więcej dzieci z uszkodzonym słuchem uczy się w ogólnodostępnych szkołach podstawowych, gimnazjach i kontynuuje naukę na kolejnych etapach edukacyjnych. Na skuteczność rehabilitacji wpływ mają zarówno czynniki środowiskowe i społeczne, jak i predyspozycje, zdolności oraz chęci współpracy ze strony dziecka.

Proces uczenia się ucznia z wadą słuchu zależy też od stopnia ubytku słuchu. Przy lekkim ubytku uczeń ma problemy ze śledzeniem toku lekcji, analizą i syntezą słuchową słów, popełnia błędy przy pisaniu tekstów ze słuchu, myląc głoski dźwięczne i bezdźwięczne. Przy średnim ubytku słuchu problemy szkolne dziecka nasilają się. Ma mniejszą wiedzę ogólną, nie uczestniczy w rozmowach prowadzonych w gwarnym pomieszczeniu, nie nadąża za tokiem dłuższej rozmowy, nie słyszy intonacji wypowiedzi, nie rozumie filmów dubbingowanych, ma zaburzoną artykulację pewnych głosek, ma zdecydowanie uboższe słownictwo, popełnia błędy gramatyczne, może błędnie interpretować nacechowaną emocjonalnie wypowiedź, ma trudności z przyswajaniem nowych i abstrakcyjnych pojęć. Przy głębokim ubytku słuchu do wyżej wymienionych problemów dochodzą trudności z komunikowaniem się, nawiązywaniem kontaktów społecznych, pogłębiają się problemy z nauką. Tak więc wada słuchu, mimo iż jest dysfunkcją najmniej widoczną, daje szereg skutków, które wyjątkowo niekorzystnie wpływają na ogólny rozwój dziecka.

Uczenie się języka obcego jest przy tym o tyle trudniejsze, że język w procesie edukacji szkolnej z założenia ma służyć przede wszystkim komunikacji, głównie werbalnej – mówieniu i słuchaniu ze zrozumieniem, co jest stawiane na pierwszym miejscu, a następnie w dalszej kolejności kładzie się nacisk na umiejętność czytania i pisania. Przyswajanie języka przez dzieci słyszące odbywa się w sposób naturalny poprzez naśladowanie. Zaburzenie słuchu, w zależności od momentu jego wystąpienia i głębokości, utrudnia ten proces, czasem nawet uniemożliwia.

W warunkach szkolnych uczeń w sposób odruchowy szuka odniesienia, podobieństwa czy też różnicy pomiędzy językiem ojczystym, a obcym. W przypadku dziecka z uszkodzonym słuchem proces ten może być zdeformowany w wyniku słabego opanowania mowy ojczystej.

V. Wskazanie ogólne:

Rozpoczynając pracę z uczniem z wadą słuchu nauczyciel powinien dokładnie zapoznać się z orzeczeniem Poradni P-P, przeprowadzić rozmowę z rodzicami lub opiekunami. Jeśli jest to możliwe, poprosić również o informację dotyczącą funkcjonowania dziecka w poprzedniej szkole. Da to już na początku etapu edukacyjnego pewien obraz sytuacji. Kolejnym krokiem jest indywidualizacja pracy z dzieckiem. W pierwszym roku nauki jest to zadanie dosyć trudne, gdyż nawet najpełniejszy wywiad nie udzieli odpowiedzi na wszystkie pytania i dopiero po jakimś czasie nauczyciel może w pełni rozpoznać i zacząć wykorzystywać potencjał ucznia z uszkodzonym słuchem. Tylko dostosowanie metod i form nauczania, a także odpowiedni sposób oceniania postępów da możliwość osiągnięcia sukcesu na miarę możliwości dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wymagania stawiane uczniowi muszą uwzględniać wszelkie deficyty i predyspozycje, które zaraz na początku kształcenia należy zaprezentować uczniowi oraz rodzicom/ opiekunom, tak, aby zarówno uczeń, jak i rodzina mieli możliwość aktywnego udziału w procesie edukacyjnym.

Jako nauczyciel języka obcego muszę już od pierwszej lekcji nawiązać dobry kontakt z uczniem, poznać jego mocne i słabe strony. Mając w klasie integracyjnej dzieci ze szczególnymi wymaganiami edukacyjnymi wynikającymi z różnych deficytów, uwzględniam potrzeby wszystkich, jednak mając na uwadze dobro ucznia z wadą słuchu stosuję:

- a) na godzinie wychowawczej zapoznaję uczniów słyszących z istotą niepełnosprawności związanej z ubytkiem słuchu; uczniowie słyszący powinni: znać konsekwencje dysfunkcji tego zmysłu, wiedzieć, czym jest aparat słuchowy, jak działa, dlaczego czasem „piszczy”, jak funkcjonować w klasie z osobą z niedosłuchem,
- b) uczeń siedzi blisko mnie, tak, aby dobrze mnie widział oraz żebym w każdej chwili mogła w sposób dyskretny powtórzyć swoją wypowiedź lub w inny sposób pomóc,
- c) upewniam się, czy uczeń uważa i czy prawidłowo zrozumiał treść,
- d) zwracając się do dziecka z wadą słuchu staram się mówić wyraźnie, w odpowiednim tempie, ale nie podnosząc głosu, używając pełnych zdań i upewniając się, że wszystko zrozumiał,
- e) zwracając się do niego, wymawiam imię oraz stoję przodem,
- f) pozwalam uczniowi na przemieszczenie się po klasie w sytuacjach, kiedy ułatwi mu to odbiór dźwięków oraz zrozumienie przekazywanych informacji;
- g) aktywizuję ucznia w czasie zajęć, zachęcam go do wypowiedziania się i brania czynnego udziału w lekcji,
- h) zachęcam ucznia, by dawał znać, gdy czegoś nie usłyszał lub nie zrozumiał,
- i) w miarę możliwości korzystam z pomocy wizualnych, kluczowe informacje zapisuję na tablicy, sprawdzam, czy uczeń prowadzi notatki, zapisuje prace domowe i terminy klasówek, dbam, aby uczeń aktywnie uczestniczył w lekcji i miał możliwość wykazania się swoją wiedzą i umiejętnościami,
- j) wykorzystuję każdą okazję do indywidualnej pracy z uczniem,

- k) w zależności od tematu lekcji, daję uczniowi wcześniej przygotowane karty pracy, które ułatwiają mu śledzenie toku lekcji.

Nauczanie języka obcego cechuje się pewnymi kryteriami charakterystycznymi dla tego przedmiotu. Kształcenie na lekcji czterech kompetencji: mówienia, pisania, czytania ze zrozumieniem oraz słuchania ze zrozumieniem musi zostać całkowicie dostosowane do możliwości ucznia.

VI. Ćwiczenie poszczególnych kompetencji językowych:

MÓWIENIE

W zależności od stopnia uszkodzenia słuchu zniekształceniu ulega artykulacja, w związku z czym wymowa również nie jest poprawna. Należy trenować właściwe wymawianie głosek i słownictwa, zwracać uwagę na intonację. Czynności te trzeba przeprowadzać z ogromnym wyczuciem tak, aby uczeń nie czuł się nękanym czy napiętnowany. Ważne jest przy tym właściwe zachowanie i reagowanie klasy. Zazwyczaj poprawna wymowa nie jest elementem ocenianym przez nauczyciela.

Cele szczegółowe.

Uczeń:

- podejmuje próby mówienia,
- świadomie dba o właściwy oddech,
- poprawnie intonuje wypowiedź,
- poprawnie rozróżnia intonację,
- poprawnie artykułuje głoski,
- wykorzystuje umiejętność kojarzenia sytuacyjnego i zapamiętywania pewnych reakcji.

Rodzaje ćwiczeń:

- czytanie krótkich i prostych wyrazów/zdań/wypowiedzi,
- ćwiczenie poprawnego wymawiania słów i zdań poprzez powtarzanie,
- określanie intencji mówiącego,
- powtarzanie zdań o określonej intonacji,
- ćwiczenia usprawniające umiejętność odczytywania mowy z ust,
- przekazywanie materiału tekstowego lub obrazkowego za pomocą pojedynczych słów lub prostych, krótkich zdań,
- kończenie zdań rozpoczętych przez nauczyciela,

PISANIE

Deficyt słuchu wpływa również na poprawność zapisu, pojawiają się błędy wynikające nie tylko ze znacznie uboższego słownictwa, ale również z błędnego rozpoznawania dźwięków, mylenia głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych oraz głosek *sz, ż, cz, dż, s, z, c, dz*. Uczeń najczęściej pisze tak, jak usłyszy, stąd zapis jest często niezrozumiały. Pisanie dłuższych wypowiedzi przysparza licznych trudności, dlatego nauczyciel musi dodatkowo przygotować ucznia do tego zadania:

- dokładnie wyjaśnić temat i swoje oczekiwania,
- opracować słownictwo, które powinno zostać wykorzystane,
- sporządzić plan wypracowania – najwygodniej w formie pytań.

Cele szczegółowe.

Uczeń:

- zwraca uwagę na różnice w artykulacji głosek, które błędnie zapisuje,
- dokonuje samokontroli,
- doskonalą zapis trudności ortograficznych.

Rodzaje ćwiczeń:

- doskonalenie pisania poprzez powtarzanie,
- układanie i przekształcanie wyrazów z liter ruchomego alfabetu,
- wyszukiwanie wyrazów w wężu językowym oraz magicznym kwadracie,
- uzupełnianie brakujących części wyrazów,
- wyszukiwanie wyrazów w słowniku,
- pisanie z pamięci – porównywanie z wzorem, samokontrola,
- pisanie ze słuchu w oparciu o znane dziecku słownictwo,
- uzupełnianie zdań z lukami,
- oznaczanie kolorami trudności ortograficznych,

CZYTANIE

Czytanie ze zrozumieniem jest niezwykle trudną do nauczenia kompetencją językową. Uczeń z wadą słuchu często „mechanicznie” czyta tekst bez próby zrozumienia treści. Ponieważ jest to umiejętność interdyscyplinarna, musi być ćwiczona na różnych zajęciach edukacyjnych. Do kształcenia umiejętności czytania ze zrozumieniem uczeń musi zostać uprzednio przygotowany przez nauczyciela:

- należy wyjaśnić, że nie wszystkie informacje w tekście są równie ważne,
- aby wyjaśnić nieznanne pojęcia, nauczyciel musi opracować zestaw pytań lub zagadnień, na których uczeń musi się skupić w trakcie czytania,
- dłuższy tekst należy podzielić na mniejsze fragmenty,
- pomocne jest opowiedzenie własnymi słowami, nawet po polsku treści oraz – z pomocą nauczyciela - przekazanie najważniejszych informacji oraz ich hierarchizacja.

Do trenowania czytania ze zrozumieniem odpowiednie są wszelkie treści: opis pod zdjęciem, notatka, szyld informacyjny, aż po użytkowy tekst oryginalny np. z prasy niemieckojęzycznej.

Cele szczegółowe.

Uczeń:

- koncentruje się na czytany tekście,
- czyta z odpowiednią intonacją, kontrolując oddech,
- posiada bogatszy zakres słownictwa czynnego i biernego,
- rozwija uwagę, wyobraźnię, pamięć słowno - logiczną oraz umiejętność kojarzenia,
- wyszukuje potrzebne informacje w tekście.

Rodzaje ćwiczeń

- dobieranie tytułów do obrazka (może być wyraz lub całe zdanie),
- dobieranie treści zdań do historyjki obrazkowej,
- segregowanie wyrazów, np. według znaczenia, wyrazów o tym samym lub przeciwnym znaczeniu, itp.,
- uzupełnianie luk w podanych zdaniach na podstawie przeczytanego tekstu,
- układanie rozsypanek wyrazowych i zdaniowych,
- szukanie odpowiedzi na pytania w opracowywanym tekście,
- wyszukiwanie w treści określonych informacji,
- porządkowanie zdań,
- tworzenie słowniczka językowego,

SŁUCHANIE

Czwartą kompetencją, chyba najbardziej stresującą, jest umiejętność słuchania ze zrozumieniem. Nawet w optymalnych warunkach do wykonania tego zadania pojawiają się

problemy wynikające z warunków akustycznych sali lekcyjnej, naturalnego szmeru w klasie, jakości i tempa nagrania, niezrozumienia treści. W przypadku, gdy tekst jest odczytywany przez nauczyciela, można poprawić warunki umożliwiając uczniowi odczyt z ruchu warg (co nie jest jednak umiejętnością powszechnie opanowaną przez dzieci z niedosłuchem) czy powtórzyć kilkakrotnie fragment tekstu. Jest to kompetencja, która zazwyczaj nie jest oceniana na lekcji, jednak należy podejmować próby jej ćwiczenia.

Cel szczegółowy:

Uczeń:

- koncentruje się na próbie rozumienia tekstu słuchanego,
- określa intencje mówiącego,
- określa ogólny kontekst wypowiedzi.

Rodzaje ćwiczeń :

- Określanie intencji mówiącego.
- Ćwiczenie w globalnym zrozumieniu tekstu.
- Uzupelnianie luk w tekście pisanym znanym słownictwem z tekstu słuchanego.

VII. Metody pracy:

Ważną kwestią jest dobór przydatnych metod nauczania w pracy z uczniem niedosłyszającym. Mając komfort pracy indywidualnej lub w grupie dwuosobowej niemal każda forma pracy aktywizuje ucznia do działania. Metody podające należy wzmocnić obrazem, piktogramem czy inną formą wizualizacji. Przy większej liczebności grupy należy stosować metody aktywizujące: (drama, inscenizacja, gra dydaktyczna, metaplan, metoda projektów), które najlepiej odpowiadają możliwościom dziecka z niedosłuchem. Motywują je do określonego działania, jasno określają, co powinien zrobić, wpływają na wyobraźnię i pamięć poprzez określony obraz, aktywizują nie tylko zmysł słuchu, ale też wzroku czy dotyku. Jednak uczeń musi zostać przygotowany do tej pracy. Może to być spis pytań, które się pojawią, przygotowana wcześniej przez nauczyciela notatka, a także wyjaśnienia trudnych i kluczowych słów czy definicji.

VIII. Zakres materiału

1. Leksyka:

- a) człowiek, wygląd zewnętrzny, cech charakteru, części ciała, dolegliwości, choroby, wizyty u lekarza,
- b) zawody, członkowie rodziny,
- c) zainteresowania, plany na przyszłość,
- d) uczucia (prawdziwy przyjaciel, miłość, nienawiść),
- e) życie szkolne, zajęcia pozalekcyjne, wycieczki klasowe, (relacja, opis), - dom i najbliższe otoczenie (meblowanie pokoju, opis pokoju),
- f) nawyki żywieniowe (w restauracji, w kawiarni, zdrowa żywność, ulubione potrawy współczesnej młodzieży, problemy związane z nieprawidłowym odżywianiem),
- g) zakupy,
- h) podróżowanie (wakacje w górach, nad morzem, w mieście, za granicą, zabytki, zwiedzanie stolic europejskich, w schronisku młodzieżowym, przygotowania do podróży zagranicznej, na dworcu, w pociągu, w informacji),
- i) orientacja w mieście, pytanie o drogę, udzielanie informacji,
- j) zdrowie, sport (sporty ekstremalne),
- k) urodziny (zaproszenie, prezenty, przyjęcie urodzinowe),
- l) czas wolny (formy spędzania czasu na wsi, w mieście),

- m) kultura i massmedia (zdobywanie i przekazywanie informacji),
- n) powiedzenia i przysłowia w języku niemieckim, zwroty idiomatyczne,
- o) system szkolnictwa w Niemczech oraz zwyczaje i obyczaje w krajach niemieckojęzycznych.

2. Struktury gramatyczne:

- a) czasownik (regularny, nieregularny, modalny, rozdzielnie i nierozdzielnie złożony, zwrotny),
- b) czas teraźniejszy, przeszły Perfekt i Imperfekt ,przyszły Futur,
- c) zaimek osobowy, dzierżawczy,
- d) przyimki z celownikiem, biernikiem oraz celownikiem lub biernikiem,
- e) rodzajnik określony i nieokreślony,
- f) stopniowanie przysłówka i przymiotnika, porównania,
- g) szyk wyrazów w zdaniu pytającym, oznajmującym,
- h) deklinacja rzeczownika,
- i) liczebniki główne, porządkowe,
- j) zdania podrzędnie złożone ze spójnikiem ob, weil, dass, wenn,
- k) rekcja czasownika, rekcja przymiotnika,
- l) rzeczowniki odczasownikowe,
- m) bezokolicznik z zu i bez zu,
- n) odmiana przymiotnika po rodzajniku określonym, nieokreślonym, zaimku dzierżawczym i przeczeniu kein.

3. Ćwiczenie reagowania językowego w sytuacjach typowych:

- a) określanie czasu (pytanie o godzinę, datę, udzielanie odpowiedzi na takie pytania),
- b) prośba o informację i udzielanie informacji oraz reagowanie (sklep, poczta, apteka, pytanie o drogę, powitanie, pożegnanie, pozdrowienie, podziękowanie, gratulacje, życzenia, prośba o przeliterowanie,
- c) wyrażanie zgody lub sprzeciwu,
- d) rozmowa telefoniczna,
- e) negocjowanie, szukanie kompromisu.

IX. Kontrola postępów w nauce:

Każda pisemna forma sprawdzania wiadomości i umiejętności ucznia z niedosłuchem powinna być tworzona indywidualnie dla danego ucznia.

Formy zadań na sprawdzianach:

- dopasuj tytuł do obrazka,
- dopasuj tytuł do fragmentu tekstu,
- przeczytaj tekst i wybierz poprawną odpowiedź do poniższych pytań,
- przeczytaj tekst i zdecyduj, czy podane zdania są zgodne z treścią tekstu (prawda/fałsz),
- dobierz pytanie do podanej odpowiedzi,
- uzupełnij dialogi podanymi zdaniami,
- wykreśl słowo nie pasujące do reszty,
- uzupełnij luki w zdaniach.

Wskazówki do kontroli i oceniania pracy ucznia z deficytem słuchu w licznej grupie:

Ocena osiągnięć ucznia z wadą słuchu, uczącego się w klasie integracyjnej jest niezwykle trudna. Przede wszystkim w szkole ogólnodostępnej obowiązuje podstawa programowa, którą

każdy uczeń musi opanować. Nauczyciel powinien zawsze dostosować pracę z uczniem z niedosłuchem do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Oceniając – zarówno w pracy indywidualnej z uczniem, jak i w czasie pracy z grupą - należy uwzględnić przede wszystkim postęp, przyrost wiedzy i umiejętności, ale także zaangażowanie i trud włożony w pracę. Należy też zawsze pamiętać o tym, że dziecko nie tylko z wadą słuchu, ale z wszelkimi deficytami, uczące się w szkole ogólnodostępnej staje w sytuacji, w której bardziej niż pozostali uczniowie musi konkurować, walczyć o swoje „zaistnienie”, a jego sytuacja zdrowotna często nie sprzyja tym staraniom, stąd też ma on znacznie większą potrzebę sukcesu. Sztuczne ocenianie według obligatoryjnych wymagań na poszczególne oceny szkolne może doprowadzić do tego, że uczeń z deficytem słuchu nigdy nie odniesie sukcesu bez względu na włożony wysiłek, co demotywuje go do jakichkolwiek dalszych starań. Niezmiennie pozytywne ocenianie ucznia z wadą słuchu bez względu na stan jego wiadomości i działania może doprowadzić do tego, że pozostali uczniowie poczują się pokrzywdzeni i zaczną z niechęcią odnosić się do faworyzowanego kolegi. Dlatego przygotowując zindywidualizowane programy dla ucznia należy tak je opracować, aby nie tylko uwzględniały potrzeby i możliwości ucznia, ale także podstawę programową oraz specyfikę szkoły i dopiero w odniesieniu do stopnia ich realizacji oceniać ucznia.

Bibliografia:

U. Buryń, T. Hulboj, M. Kowalska, T. Podziemska: „Mój uczeń nie słyszy” – MEN 2001.

U. Buryń, T. Hulboj, M. Kowalska, T. Podziemska, B. Rychlicka: „Uczeń z wadą słuchu chce zrozumieć świat” – Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu 2005.

Praca zbiorowa „Jak organizować edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?”, MEN 2009.

Praca zbiorowa Zespołu Konsultacyjnego ZSO nr 3 w Olsztynie: „Wewnątrzszkolne Zasady pracy z uczniem z wadą słuchu” 2009.

Opracowała:
Agnieszka Baczevska
Nauczyciel języka niemieckiego
Gimnazjum Nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi
w Olsztynie

ad.2

Arkusz dostosowania wymagań w roku szkolnym .....

Dane ucznia	Imię i nazwisko	
	Klasa:	
	Uwagi dodatkowe:	
Podstawa dostosowania wymagań edukacyjnych	Opóźnienie edukacyjne, braki w umiejętnościach....., opinia poradni ppp o dysortografii, ...	
Ocena indywidualnych potrzeb i możliwości	<i>Słabe strony, trudności, deficyty</i>	<i>Mocne strony ucznia, predyspozycje, zainteresowania</i>
Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych z poszczególnych edukacji przedmiotowych	Wpisują nauczyciele poszczególnych przedmiotów lub grup przedmiotowych	
Warunki organizacji kształcenia, dostosowanie przestrzeni edukacyjnej	np. wielkość czcionki, miejsce w ławce,.....	
Metody pracy z uczniem	np. Preferowane metody pracy : ćwiczenia praktyczne, gry dydaktyczne,..... , sposób formułowania pytań,	
Formy pracy z uczniem	np. praca z pomocą nauczyciela, wydłużenie czasu pracy	
Środki dydaktyczne	np. modele, plansze, tek z lukami, audiobooki	
Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych	np: pisemne testy wyboru, uprzedzanie ucznia o pytaniu ustnym,.....	